

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سرشناسه: پورامینی، محمدامین، ۱۳۴۱ -
عنوان و نام پدیدآور: ضیافت ابرار/ نویسنده محمدامین پورامینی.
مشخصات نشر: مشهد: انتشارات قدس رضوی، ۱۳۹۱.
شابک: 978-600-6543-86-4
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه.
موضوع: رمضان
موضوع: رمضان -- احادیث
موضوع: روزه
شناسه افزوده: موسسه انتشاراتی قدس رضوی
رده بندی کنگره: BP۱۱۸۸۱۳۹۱۱۳۹۱ض۹۲۵/پ
رده بندی دیوبی: ۲۵۴/۳۹۷
شماره کتابشناسی ملی: ۲۸۶۸۳۲۱

رهنما

۳۰ → ضیافت ابرار
سیره معصومان علیهم السلام در ماه مبارک رمضان

نویسنده: محمدامین پورامینی
آستان قدس رضوی
چاپ هشتم: پاییز ۱۳۹۱ (ویرایش جدید)
معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی
نشانی: حرم مطهر امام رضا علیه السلام، اداره پاسخ‌گویی به سؤالات دینی
تلفن: ۰۵۱۱-۳۲۰۲۰ دورنگار: ۰۵۱۱-۲۲۴۰۶۰۲
Rahnama@Aqrazavi.org

به کوشش محمدحسین پورامینی
ویراستار: محمد مهدی باقری
طراح جلد: علی بیات
طراح لوگوی رهنما: مسعود نجابتی

پرسیدن برای یافتن راه، خود، ارزش است...
و هر فرهنگی که به پرسشگری بها دهد
و زیباترین، دقیق‌ترین و ساده‌ترین پاسخ‌ها را پیش رو بگذارد،
گسترش و دوام خود را تضمین کرده است.
مهم، انتخاب بهترین راه است...
و **ره‌نما** گامی است در این مسیر.
همگام ما باشید و با طرح دیدگاه‌های رنگارنگتان، یاری‌مان کنید.

ضيافت ابرار

سیره معصومان علیهم السلام در ماه مبارک رمضان

پاسخ به پرسش‌های زیر انگیزه قلم‌زدن و انتشار این کتابچه است:

۱. معصومین علیهم السلام در شب‌های قدر چه اعمالی را انجام می‌دادند؟
۲. برای ایجاد آمادگی برای ماه رمضان چه کنیم؟
۳. رفتار معصومین علیهم السلام از بعد فردی و اجتماعی در ماه مبارک رمضان چگونه بود؟

درآمد

ماه مبارک رمضان ماه ضیافت رحمان از بندگان خود می‌باشد و خوان رحمت الهی در سراسر لحظه‌های آن گسترده است. بجاست که با نگاهی گذار به سیره معصومان علیهم‌السلام در این ماه، رفتارهای فردی و اجتماعی آنان را سرمشق سلوک خود در این روزهای آسمانی قرار دهیم. به‌طور کلی، می‌توان سیره آن بزرگواران را در دو بخش مطالعه کرد: ۱. از بُعد فردی، در رابطه خود و خدا عز و جل؛ ۲. از بُعد اجتماعی، در رابطه خود و مردم.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ هُوَ ذُرِّيَّتُهُ
يَعْبُدُونَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ وَمَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
مِنْ دَابَّةٍ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لِلَّهِ أَجْمَعِينَ
لَا يَشْكُرُونَ ۝٤٩ وَيَخْفُونَ مِنْهُ مِنْ خِطَابِهِ لَقَدْ خَلَقْنَا
السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ فِي سِتَّةِ
أَيَّامٍ ۝٥٠ وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا لِلْكَافِرِينَ
عَلْوَنَ مَا يُؤْمَرُونَ ۝٥١ وَأَنذَرْتُمْهُمْ يَوْمَ آلِ كُوفَةَ
الَّذِينَ كَفَرُوا لَئِن لَّمْ يَآئِسُوا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
لَئِن لَّمْ يَمُنُّوا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ لَأَصْبَحْنَ
بِأَنفُسِهِنَّ لَاقِيَاتِ الْعَذَابِ ۝٥٢ وَأَنذَرْتُمْ
الَّذِينَ كَفَرُوا لَئِن لَّمْ يَمُنُّوا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ لَأَصْبَحْنَ يَأْتِيهِمْ أَزْوَاجُهُمْ
وَأَوْلَادُهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۝٥٣

۱. رابطه خود و خدا عز وجل (بعد فردی)

۱-۱ تغییر حالت

سیدبن طاووس رضی الله عنه نقل می کند که وقتی ماه مبارک رمضان فرا می رسید، رنگ چهره محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم تغییر می کرد و ایشان بسیار به نماز و دعا می پرداختند.^۱ تغییر حالت آن حضرت در دهه آخر ماه مبارک، شدت مضاعفی پیدا می کرد، به گونه ای که ایشان تمام شبها را به شبزنده داری و عبادت سپری می کردند.^۲

در احوالات حضرت امام زین العابدین علیه السلام نقل کرده اند که ایشان در این ماه، کاملاً در دعا و تسبیح و استغفار و ذکر غرق می شدند.^۳

۱. اقبال الاعمال، سیدبن طاووس، ۷۰.

۲. من لایحضره الفقیه، شیخ صدوق، ۲: ۱۵۶/۲۰۱۸.

۳. الکافی (فروع)، شیخ کلینی، ۴: ۸/۸۸؛ وسائل الشیعه، شیخ حرّ عاملی، ۱۰: ۱۳۴۷۸۶/۳۰۹، چاپ آل البیت.

۱-۲ نمازهای مستحبی

گرچه بجا آوردن نمازهای مستحبی و نوافل، یکی از مسائل عادی و روزمره آن بزرگواران بوده است، این اقدام در ماه رمضان حالت مضاعف به خود می‌گرفت؛ تا آنجا که ایشان نمازهایی مخصوص ماه مبارک رمضان و شب‌های قدر می‌خواندند. ذکر تفصیل آن نمازها، مجال دیگری می‌طلبد.

۱-۳ تلاوت قرآن

ماه مبارک رمضان بهار قرآن است و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و عترت طاهرین ایشان علیهم السلام که خود، قرآن ناطق‌اند و هیچ‌گاه ایشان از قرآن و قرآن از ایشان جدا نبوده است و تلاوت آیات دلنشین آن جزو برنامه روزمره ایشان بوده است، نسبت به تلاوت قرآن در ماه مبارک رمضان عنایت خاصی داشتند و توجه اصحاب و یاران خود را نسبت به آن جلب می‌کردند؛ تا آنجا که درباره

حضرت امام سجاد علیه السلام نقل کرده‌اند که چهل بار قرآن را در ماه مبارک ختم می‌کردند.^۱

۴-۱ نیایش

چگونه خواستن، از چه کسی خواستن و به چه انگیزه‌ای خواهش کردن از ارکانِ نهفته در هر درخواستی است. اینجا که سخن از درخواست از یگانه‌معبود قادر و تواناست، معصومین علیهم السلام بر بشریت منت نهادند و نحوه درخواست را در قالب «دعا»، به عالی‌ترین وجه ممکن نشان دادند و علاوه بر چشاندن لذت سخن گفتن با خداوند عز و جل به ما، عالی‌ترین مضامین معارف تابناک الهی را در دعاهای خود جای دادند و از خود، یادگارهایی بس ارزشمند به‌ودیعت نهادند.

در ماه مبارک رمضان، دعاهای مخصوصی از آن بزرگواران رسیده است که در این مقاله، تنها به ذکر عناوین آنها اکتفا می‌کنیم: دعا در وقت دیدن هلال ماه مبارک؛ دعای

۱. بحار الانوار، علامه مجلسی، ۵/۹۸.

پیامبر ﷺ در وقت وارد شدن به ماه مبارک رمضان؛ دعای نبی خاتم ﷺ در شب اول ماه؛ دعای ابو حمزه ثمالی در هر شب؛ دعای سحر؛ دعای اول صحیفه سجادیه؛ دعای وقت افطار؛ دعای امام زین العابدین علیه السلام در شب های نوزدهم و بیست و یکم؛ دعای پیامبر اکرم ﷺ و امام باقر علیه السلام و امام صادق علیه السلام و امام کاظم علیه السلام در ماه مبارک رمضان؛ دعای پیامبر اکرم ﷺ و امام زین العابدین علیه السلام در شب بیست و هفتم؛ دعای پیامبر اکرم ﷺ در شب آخر هر ماه؛ دعا به هنگام وداع با ماه رمضان.

۵-۱ احیای شب قدر

معصومین علیهم السلام در شب های قدر، شب زنده دار بودند و نه تنها خود به احیاء آن می پرداختند، بلکه خانواده و کودکان و فرزندان خویش را به بیدار ماندن و مناجات کردن در آن، وامی داشتند. روایت کرده اند که رسول خدا ﷺ در شب بیست و سوم ماه، خفتگان از خانواده خود را از خواب

بیدار می‌کردند و پس از بیداری، به صورت آن‌ها آب می‌پاشیدند.^۱

حضرت فاطمه زهرا علیها السلام نیز نمی‌گذاشتند کسی از فرزندان‌شان در آن شب، به خواب رود و آنان را با کمی غذا و ایجاد آمادگی از روز و با استراحت کردن در روز، آماده می‌ساختند و می‌فرمودند: «محروم کسی است که از خیر این شب محروم ماند.»^۲

یک سال، امام صادق علیه السلام به بیماری سختی گرفتار شده بودند. باین حال، دستور دادند که در شب بیست و سوم، ایشان را برداشته و به مسجد پیامبر صلی الله علیه و آله بردند و آن شب را در آن مکان شریف، به احیا گذراندند.^۳

۶-۱ آداب افطار

۱. همان، ۱۶۰/۹۸؛ دعائم الاسلام، ۲۸۲/۱.

۲. دعائم الاسلام، ۲۸۲/۱.

۳. بحار الانوار، ۱۶۹/۹۸.

چگونه افطار کردن و با چه چیزی افطار کردن از جمله مسائل جالب توجه سیره رهبران دین اسلام است. از پیامبر ﷺ و ائمه هدی ﷺ ادعیه خاصی در وقت افطار نقل کرده‌اند. امام صادق علیه السلام می‌فرمایند که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در وقت افطار، این دعا را می‌خواندند: «اللهم لك صمنا و علی رزقك افطرننا، فتقبله منا، ذهب الظلما و ابتلت العروق و بقي الأجر.» (= بار خدایا، برای تو روزه گرفتیم و بر روزی تو افطار کردیم؛ پس آن را از ما بپذیر.)^۱ مشابه این دعا را حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام در وقت افطار می‌خواندند: «اللهم لك صمنا و علی رزقك افطرننا، فتقبله منا، انك أنت السميع العليم.»^۲

اما درباره اینکه آن بزرگواران با چه چیزی افطار می‌کردند، روایاتی آورده‌اند؛ امام باقر علیه السلام بیان داشته‌اند: «پیامبر اکرم با آب و خرما یا آب و رطب افطار می‌کردند^۳ و اگر آن حضرت

۱. الکافی، ۴: ۱۹۵؛ من لایحضره الفقیه، ۲: ۱۰۶/۱۸۵؛ تهذیب الاحکام، شیخ طوسی، ۴: ۱۹۹/۵۷۶؛ المقنعه، شیخ مفید، ۵۱.

۲. تهذیب الاحکام، ۴: ۲۰۰/۵۷۸؛ بحار الانوار، ۱۵/۹۸.

۳. رطب غیر از خرما است. بحار الانوار، ۹۶، ۱۵/۳۱۴.

شیرینی و حلوا می‌یافتند، با آن افطار می‌کردند و اگر نمی‌یافتند، با شکر گرفته‌شده از نی.^۱ امام صادق علیه السلام نیز فرموده‌اند: «پیامبر با شیرینی و حلوا افطار می‌کردند و اگر آن را نمی‌یافتند، با آب ولرم افطار می‌کردند و می‌فرمودند که آن، باعث پاکیزگی کبد و معده است و دهان را خوشبو می‌سازد و ریشه دندان و دید چشم را تقویت می‌کند.»^۲ بنابراین، از مجموعه روایات استفاده می‌شود که آن حضرت، در صورت امکان، با ماده شیرینی مثل حلوا یا خرما افطار می‌کردند و در صورت نبود آن‌ها، با آب نیمه‌گرم و ولرم. همچنین، ابن طاووس از امام باقر علیه السلام نقل می‌کند که حضرت علی علیه السلام دوست داشتند با شیر افطار کنند.^۳

۷-۱ غسل

۱. بحار الانوار، ۳۱۵/۹۶.

۲. الکافی، ۴/۱۵۲:۴؛ وسائل الشیعه، ۱۰/۱۵۸:۱۳۰۵.

۳. بحار الانوار، ۱۲/۹۸.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در دهه آخر ماه مبارک رمضان، هر شب غسل می کردند.^۱ امام باقر علیه السلام شب‌های نوزدهم، بیست و یکم، بیست و سوم و بیست و پنجم را غسل می کردند^۲ و امام صادق علیه السلام در شب بیست و سوم دو بار غسل می کردند: یک بار در اول شب و بار دوم در آخر شب.^۳

۸-۱ اعتکاف

یکی از مستحبات سازنده و معنویت‌بخش، اعتکاف است که تفصیل شروط و آداب آن در کتب فقهی آمده است. امام صادق علیه السلام فرموده‌اند: «یک بار رسول خدا صلی الله علیه و آله در دهه اول ماه رمضان به اعتکاف نشستند و در رمضان دیگر، در دهه دوم و در رمضان پس از آن، در دهه سوم اعتکاف

۱. اقبال الاعمال، ۱۹۵ و ۲۳۷؛ وسائل الشیعه، ۳: ۳۷۷۹/۳۲۷ و ۳۷۸۳؛ بحار الانوار، ۱۲/۹۸.

۲. بحار الانوار، ۵۸/۹۸.

۳. همان، ۱۶۰/۹۸.

کردند. بعد از آن، همیشه در دهه آخر رمضان به اعتکاف می نشستند.»^۱

۹-۱ وداع با ماه رمضان

برخاستن از سفره ضیافت الله برای عارفان دلداده حق، سخت و افسوس برانگیز است. همان طور که جدایی عاشق از معشوق، به سختی هر چه تمام تر صورت می گیرد، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله این گونه با ماه رمضان وداع می کردند:

جابر بن عبدالله انصاری نقل می کند که در جمعه ماه رمضان، بر رسول خدا صلی الله علیه و آله وارد شدم. هنگامی که چشم ایشان بر من افتاد، فرمودند: «ای جابر، این جمعه آخر ماه رمضان است؛ پس با او وداع کن و بگو: اللهم لا تجعله آخر العهد من صيامنا اياه، فان جعلته فاجعلني مرحوماً و لا تجعلني محروماً. (= خدایا، این رمضان را آخرین ماه روزه ما قرار مده و چنانچه قرار دادی، ما را رحمت کن و محروممان

۱. الکافی، ۴/۱۷۵؛ من لا یحضره الفقیه، ۲/۱۸۹؛ اقبال الاعمال، ۱۰۷؛ بحار الانوار، ۴/۹۸ و ۱۵۰.

مساز.)» سپس افزودند: «هر کس این را بگوید، به یکی از این دو امر نیکو (إِحْدَى الْحُسْنَيْنِ) نائل می‌شود: یا آنکه عمر پیدا کرده و ماه رمضان بعدی را درک می‌کند یا آنکه بخشش و رحمت خداوند را شامل خود می‌کند.»^۱

۱۰-۱ شب عید فطر

از مجموعه روایات می‌توان استنباط کرد که این شب، جایگاه بس والایی دارد. معصومین علیهم‌السلام آن را به شب زنده‌داری می‌گذرانند؛ چنانچه حضرت علی بن الحسین علیه‌السلام شب عید فطر را در مسجد، به نماز می‌گذرانند تا آنگاه که صبح شود.

۱۱-۱ نماز عید فطر

رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم روز عید، بعد از طلوع آفتاب، از منزل خارج می‌شدند و هنگامه خروج، به

۱. فضائل الاشهر الثلاثة، شیخ صدوق، ۱۴۹/۱۳۸؛ وسائل الشیعه، ۱۰: ۱۳۶۱۷/۳۶۵؛ بحار الانوار، ۱۷۲/۹۸.

اطراف آسمان می‌نگریستند و می‌فرمودند که در این روز، بر جانماز و حصیر نماز مخوانید؛ یعنی روی خاک بنشینید و بر آن نماز بخوانید. فقهاء عظام برای روز عید فطر، مستحباتی ذکر کرده‌اند که این‌ها از جمله آن‌هاست: نماز را در صحرا به‌پاداشتن، خارج‌شدن با پای برهنه و پیاده و توأم با وقار و ذکر خدا، سجده کردن بر زمین و... .

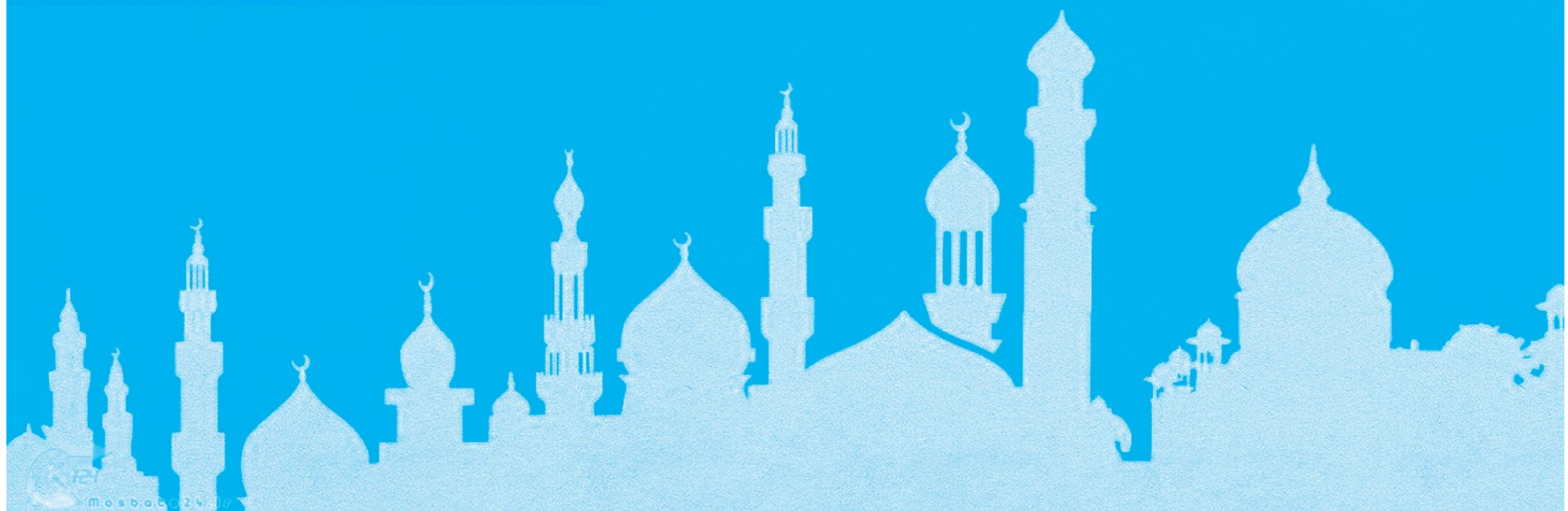
روز عید فطر روز گرفتن نتیجه امتحان است. قهراً، نتایج در هر امتحانی یکسان نیست. شیخ صدوق رحمه الله نقل می‌کند که امام حسن مجتبی علیه السلام گروهی از مردم را در روز عید فطر دیدند که به بازی و خنده مشغول‌اند. حضرت رو به یاران خود کردند و فرمودند: «پروردگار متعال ماه رمضان را محلّ مسابقه بندگان خود قرار داده است که به‌واسطه اطاعت خویش به‌سوی رضوان الهی پیشی گیرند. پس، گروهی سبقت گرفتند و پیروز و رستگار شدند و گروهی عقب ماندند و محروم شدند. عجب دارم از کسی که خندان است و به لهو و بازی مشغول است، در روزی که نیکوکاران به اجر و ثواب رسیده‌اند و کوتاهی‌ورزان از آن بی‌فیض و محروم‌اند. به‌خدا سوگند،

ضیافت ابرار

اگر پرده برداشته شود، هر آینه، نیکوکار به عمل نیک خویش و بدکار به عمل بد خود مشغول خواهد شد.»^۱

۱. من لایحضره الفقیه، ۲: ۱۷۴/۲۰۵۷.

۲. رابطهٔ خود و مردم (بُعد اجتماعی)

۱-۲ ایجاد آمادگی برای ماه رمضان

در آستانه ماه مبارک، معصومان علیهم السلام اهمیت و عظمت ماه مبارک رمضان را به مردم گوشزد می کردند و آنان را به استفاده از این ضیافت الهی، فرا می خواندند. در این زمینه، خطبه های بسیار جالبی از حضرت محمد صلی الله علیه و آله و امیرالمؤمنین علیه السلام و نیز، روایات تکان دهنده ای ضبط و روایت کرده اند که برای نمونه، دو روایت را بیان می کنیم:

امام صادق علیه السلام در آستانه ماه مبارک رمضان، این گونه به فرزندان خویش سفارش می فرمودند: «نهایت کوشش خود را به کار بندید که در این ماه، روزی ها تقسیم می شوند و سرآمد عمرها و اجل ها نوشته می شود و در آن، شبی است که به ارزشش، از هزار ماه برتر و افضل است.» اباصلت می گوید که در جمعه آخر شعبان، بر حضرت علی بن موسی الرضا علیه السلام وارد شدم. حضرت به من فرمودند: «ای اباصلت، بیشتر روزهای ماه شعبان گذشت و این جمعه، آخر ماه است؛ در این باقی مانده، آن کوتاهی سابق خود را جبران کن و بیشتر، دعا و استغفار و تلاوت

قرآن کن و از گناهانت توبه کن تا با خلوص، در ماه خدا وارد شوی.»^۱

۲-۲ سفارش به تلاوت قرآن

اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام، علاوه بر آنکه خود موفق به تلاوت قرآن بودند، دیگران را به تلاوت آن سفارش می کردند و نسبت به تلاوت برخی سوره‌ها در بعضی شب‌ها، عنایت خاصی از خود نشان می دادند. توجه خوانندگان عزیز را به روایت‌هایی جلب می کنیم که دو نکته ذکر شده را دربر دارد:

وهب از امام صادق علیه السلام می پرسد: «شایسته است که چند روز از ماه رمضان را قرآن بخوانیم؟» حضرت می فرمایند: «در سه روز، به بالا.» نیز، به فرموده امام باقر علیه السلام: «لِكُلِّ شَيْءٍ رِبْعٌ وَ رِبْعُ الْقُرْآنِ شَهْرٌ رَمَضَانَ.» (= هر چیزی بهاری دارد و بهار قرآن، ماه رمضان است.)^۲

۱. الکافی، ۴: ۲۱۶۶؛ تهذیب الاحکام، ۴: ۵۴۷/۱۹۲؛ وسائل الشیعه، ۱۰: ۱۳۴۸۱/۳۰۵.

۲. عیون اخبار الرضا، ۲: ۱۹۸/۵۱.

از بین سوره‌های قرآن، به تلاوت این سوره‌ها سفارش کرده‌اند:

۱-۲-۲ سوره عنکبوت و روم: تلاوت این دو سوره را در شب بیست و سوم ماه رمضان توصیه کرده‌اند. امام صادق علیه السلام فرمودند: «سوگند به خدا، کسی که سوره عنکبوت و روم را در شب بیست و سوم رمضان بخواند، از اهل بهشت است.»^۱ البته، این بیانگر اقتضاء این سوره است و کسب چنان نتیجه‌ای، شروط دیگری نیز می‌طلبد.

۲-۲-۲ سوره قدر، در وقت سحر و افطار: از امام زین العابدین علیه السلام روایت است: «کسی که سوره قدر را در هنگام افطار و سحر بخواند، مانند کسی است که در این فاصله، در راه خدا به خون خود غلتیده باشد.»^۲ همین مضمون را از حضرت امام صادق علیه السلام نیز روایت کرده‌اند.^۳

۱. الکافی، ۲: ۱۰/۴۶۱؛ ثواب الاعمال، شیخ صدوق، ۱/۱۲۹؛ معانی الاخبار، شیخ صدوق، ۱/۲۲۸؛ امالی الصدوق، ۵/۵۷.

۲. تهذیب الاحکام، ۳: ۲۶۱/۱۰۰؛ مصباح المتعبد، ۵۷۱؛ المقنعه، ۵۰؛ وسائل الشیعه، ۱۰: ۱۳۶۱/۳۶۱؛ بحار الانوار، ۱۶۵/۹۸.

۳. اقبال الاعمال، ۱۱۴؛ وسائل الشیعه، ۱۰: ۱۳۰۷۶/۱۴۹؛ بحار الانوار، ۱۱/۹۸.

همچنین، امام صادق علیه السلام فرموده‌اند: «هر کسی که در هر شب ماه رمضان، هزار بار سوره قدر را بخواند، در شب بیست و سوم عجایبی را درک خواهد کرد.»^۱ در روایتی دیگر، آن حضرت، اثر خواندن سوره قدر را رسیدن انسان به سر حدّ نهایت یقین در امور اختصاصی اهل بیت علیهم السلام دانسته‌اند که قرائت کننده به واسطه دیدن بعضی حقایق در عالم رؤیا، به آن می‌رسد.^۲

۲-۲-۳ سوره دخان: شیخ صدوق روایت کرده است که مردی خدمت امام باقر علیه السلام رسید و پرسید که چگونه شب قدر را در هر سال بشناسم؟ حضرت فرمودند: «وقتی که ماه رمضان آمد، هر شب یک بار سوره دخان را بخوان؛ وقتی که شب بیست و سوم فرا رسید، به آنچه می‌خواهی، خواهی رسید.»^۳

۱. بحار الانوار، ۳۴۴/۹۷.

۲. همان، ۳۷۹/۹۶.

۳. مصباح المتهدد، ۵۷۱؛ المقنعه، ۵۰؛ وسائل الشیعه، ۱۰: ۱۳۶۱۲/۳۶۲؛ بحار الانوار، ۱۶۵/۹۸.

۳-۲ کمک به مستمندان

یکی از علل و حکمت‌های روزه این است که با ایجاد حالت گرسنگی و تشنگی، انسان به یاد ضعیفان و مستمندان و تنگ‌دستان بیفتد و هر کسی، به فراخور حال و وسع خود، به آنان کمکی کند.^۱ ابن عباس می‌گوید: «وقتی که ماه رمضان فرا می‌رسید، هر صاحب‌حاجتی که به نزد رسول خدا مراجعه می‌کرد، حاجتش برآورده می‌شد.»^۲ راجع به حضرت زین‌العابدین علیه السلام نقل است که هر روز ماه رمضان را صدقه می‌دادند.^۳

۴-۲ افطاری دادن

این عمل را در سیره معصومین علیهم السلام به نحو کاملی می‌توان مشاهده کرد. از امام صادق علیه السلام روایت

۱. الکافی، ۱/۱۹۶:۸؛ مالی الصدوق، ۳۸۸؛ وسائل الشیعه، ۱۰:۱۳۶۱۲/۳۶۲؛ بحار الانوار، ۳۷۹/۹۶.

۲. علل الشرائع، شیخ صدوق، ۱/۳۷۸؛ فضائل الاشهر الثلاثة، ۱۰۲؛ المناقب، ۶۸/۴.

۳. بحار الانوار، ۳۶۳/۹۶.

است: «هنگامی که حضرت امام زین العابدین علیه السلام روزه می گرفتند، دستور می دادند گوسفندی را سر ببرند و آن را تکه تکه سازند و در دیگ بریزند. آن حضرت در وقت غروب، به دیگ ها سر می زدند و در حالی که روزه داشتند، بوی آبگوشت را استشمام می کردند. آنگاه می فرمودند: «کاسه ها را بیاورید... این کاسه را برای فلان کس و دیگری را برای فلانی بکشید... و همین طور، کاسه ها را پُر می کردند تا آبگوشت به اتمام می رسید. آنگاه خود، با نان و خرما افطار می کردند.»^۱

۵-۲ گذشت و توجه بیشتر به زبردستان

از امام صادق علیه السلام روایت است که امام زین العابدین علیه السلام در ماه مبارک رمضان توجه خاصی به زبردستان و خدمتکاران خود داشتند و هرگاه یکی از آنها مرتکب خطایی می شد، او را عقوبت نمی کردند؛ تنها، اشتباه او را یادداشت می کردند. تا آنکه که در شب آخر ماه رمضان، آنان را

گرد خود جمع می‌کردند و کاغذهای خطایای آنان را بیرون می‌آوردند و جداگانه، بر تک‌تک آنان می‌خواندند و آنان به اشتباه خود اقرار کرده و از حضرت، طلب عذر می‌کردند.

جالب‌توجه‌تر این است که امام از این موقعیت، برای درونی‌کردنِ درسی بزرگ‌تر بهره می‌گرفتند؛ به این صورت که فضای حاضر را به مدلی کوچک برای تصویر کردنِ محکمه الهی تشبیه می‌کردند: امام در میان ایشان برمی‌خاستند و می‌فرمودند که با صدای بلند بگویید: «ای علی بن‌الحسین، همانا خدایت نیز خطاهایت را شمارش کرده است، همان‌گونه که تو گناهان ما را شمردی؛ در کتاب، تمام اعمال کوچک و بزرگ ثبت است و همه اعمال در نزد او حاضر است، همان‌گونه که اعمال ما در نزد تو حاضر بود [و تو بر آنها ناظر بودی]. پس، از ما درگذر، همان‌گونه که تو امید عفو و گذشت داری. از ما درگذر تا که خدایت را بخشنده و رحیم یابی... ای علی بن‌الحسین، کوچکی مقام خود را در برابر خدای داورِ دادگری که به هیچ‌کس ظلم روا نمی‌دارد، یادآور و از گناه ما درگذر...» حضرت درحالی که گریه و زاری می‌کردند، مرتب این

کلمات را تکرار می کردند و آنان هم با وی، هم آواز می شدند.

سپس می فرمودند: «بار خدایا، تو به ما دستور دادی تا از کسانی درگذریم که به ما ظلمی روا داشته اند. ما به خود ظلم کرده ایم؛ پس، از ما درگذر که تو نسبت به آن سزاوارتری. تو به ما فرمودی که هیچ درخواست کننده ای را از در خانه هایمان رد نکنیم؛ ما به درگاه تو دست نیاز و درخواست بلند کرده ایم و از تو طلب می کنیم که بر ما منت نهی و ما را محروم مسازی.»

آنگاه، رو به آنان می کردند و می فرمودند: «من از خطایای شما گذشتم. آیا شما نیز از من می گذرید؟» و آنان در پاسخ می گفتند: «از تو گذشتیم، ای آقای ما؛ و تو به ما هیچ بدی روا نداشتی.» پس، آن حضرت می فرمودند که بگویید: «بار خدایا، از علی بن الحسین درگذر، همان گونه که او از ما گذشت؛ او را از آتش آزاد کن، همان طور که او ما را از بندگی رها کرد.»

آنان آمین گفتند و حضرت فرمودند: «بروید که از شما گذشتم و همگی شما را آزاد کردم.»^۱

۶-۲ حفظ حریم دین و حرمت زمان

حفظ عفت عمومی جامعه و وظیفه مهم نظام اسلامی است و مجازات شکستن حریم امنیت اجتماعی و ارتکاب بی‌عفتی، بسته به زمان وقوع آن تغییر می‌کند؛ برای نمونه، حدّ شراب‌خوار هشتاد تازیانه است، ولی اگر در ماه رمضان، شراب بخورد، تشدید می‌شود. نجاشی شاعر در یکی از روزهای ماه رمضان شراب خورد. او را به نزد امیرالمؤمنین علیه السلام آوردند. حضرت پس از یک شب زندانی کردن او و اجرای حدّ شرعی شراب‌خواری (هشتاد ضربه)، بیست ضربه شلاق اضافی، به سبب شکستن حرمت ماه رمضان بر او زدند.^۲ بنابه برخی روایات، مجرم پذیرای

۱. المحاسن، البرقی، ۶۷/۳۹۶؛ وسائل الشیعه، ۱۰: ۱۴۰/۴۹، ۱۳۰؛ بحار الانوار، ۳۱۷/۹۶.

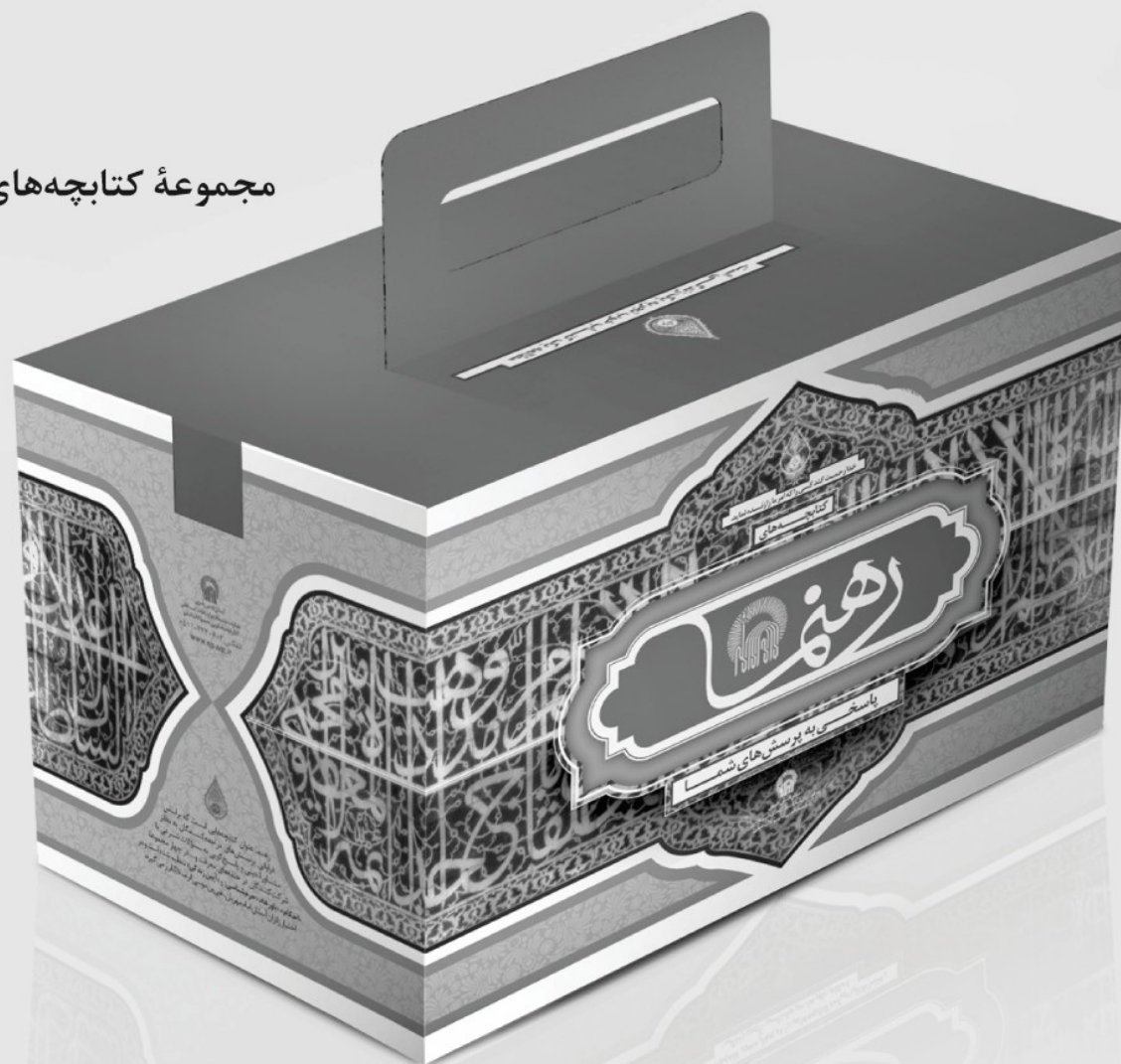
۲. اقبال الاعمال، ۲۶۰؛ وسائل الشیعه، ۱۰: ۳۱۷؛ بحار الانوار، ۱۸۶/۹۸.

۳۹ ضربه اضافی بدان جهت شد.^۱

۱. من لا یحضره الفقیه، ۴: ۵۵/۵۰۸۹؛ تهذیب الاحکام، ۱۰: ۳۶۲/۹۴؛ وسائل الشیعه، ۲۸: ۲۳۱/۳۴۶۳۲.

مجموعه کتابچه‌های رهنما

نسخه دیجیتال رهنا

مرکز پخش: مشهد مقدس، نیش ورودی باب الجواد علیه السلام

فروشگاه عرضه محصولات رضوی

تلفن: ۰۵۱۱-۲۲۸۵۲۰۴

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.